

Град Ниш
Универзитет у Нишу
Православна Епархија нишка
Нишки културни центар

The Days of St. Emperor Constantine and Helena

NIŠ AND BYZANTIUM

THIRTEENTH INTERNATIONAL SYMPOSIUM

NIŠ, 3 – 5 JUNE 2014

THE COLLECTION OF SCIENTIFIC WORKS

XIII

Editor

MIŠA RAKOCIJA

NKC

Niš, 2015

Дани Св. цара Константина и царице Јелене

НИШ И ВИЗАНТИЈА

ТРИНАЕСТИ МЕЂУНАРОДНИ НАУЧНИ СКУП

НИШ, 3 - 5. ЈУН 2014.

ЗБОРНИК РАДОВА

ХИИ

Уредник

МИША РАКОЦИЈА

НКЦ

Ниш, 2015.

Издавачи

ГРАД НИШ
УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВОСЛАВНА ЕПАРХИЈА НИШКА
НИШКИ КУЛТУРНИ ЦЕНТАР

За издаваче

Градоначелник
Проф. др ЗОРАН ПЕРИШИЋ

Ректор Универзитета у Нишу
Проф. др ДРАГАН АНТИЋ

Епископ нишки
ГОСПОДИН др ЈОВАН II (ПУРИЋ)

Нишки културни центар-директор
БОЈАНА СИМОВИЋ

Организациони одбор

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Епископ нишки Господин др Јован
- ректор др Драган Антић
- градоначелник проф. др Зоран Перишић
- градски већник Срђан Алексић
- Академик др Цветан Грозданов
- Академик др Љубомир Максимовић
- Академик др Вера Битракова Грозданов
- др Слободан Ћурчић
- др Миша Ракоција
- др Гиордана Тровабене
- др Бранко Вујовић
- др Каролин С. Снајвли
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Хранислав Анђелковић
- др Франц Цурк
- др Вујади Иванишевић
- др Атанасиос Семоглу
- др Иванка Гергова
- др Јанис Д. Варалис
- др Марга Нађ
- др Евангелиа Хацитрифонос
- др Бојана Крсмановић
- др Ирена Оретскаја
- Милица Тодоровић
- Марица Максимовић
- Јован Мандић
- др Ирена Љубомировић
- др Александар Поповић

- др Миомир Васов
- др Јасмина Ћирић
- Олгица Давидовић, ректорат
- Ана Мишић (координатор)
- свештеник Александар Ђорђевић,
Епархија нишка (координатор)

Редакција

- Патријарх српски Господин Иринеј
- Епископ нишки Господин др Јован
- Академик др Цветан Грозданов
- Академик др Ренате Пилингер
- Академик др Љубомир Максимовић
- Академик др Слободан Ћурчић
- др Миша Ракоција
- др Грем Џонс
- др Гиордана Тровабене
- мр Јоанис Сисиу
- др Георги Геров
- др Бранко Вујовић
- др Александар Кадијевић
- др Елизабета Димитрова
- др Миодраг Марковић
- др Драган Војводић
- др Радивоје Радић
- др Каролин С. Снајвли
- др Франц Цурк
- др Јанис Д. Варалис
- др Атанасиос Семоглу
- др Винћенцо Ајело
- др Ирена Љубомировић
- Марица Максимовић (секретар)

САДРЖАЈ

<p><i>Епископ нишки</i> <i>Проф. др Јован (Пурић)</i> <i>Bishop Jovan (Purić), professor</i></p>	<p>ВЛАДАРСТВО И МОНАШТВО СТЕФАНА НЕМАЊЕ –ТЕОЛОШКИ АСПЕКТИ СИМФОНИЈЕ ДРЖАВЕ И ЦРКВЕУ НЕМАЊИНОЈ „ХИЛАНДАРСКОЈ ПОВЕЉИ“ RULERSHIP AND MONASTICISM OF STEFAN NEMANJA–THEOLOGICAL ASPECTS OF THE SZMPHONY OF THE STATE AND CHURCH IN “HILANDAR CHART” OF NEMANJA</p>	<p>25 – 38</p>
<p><i>Angeliki Papageorgiou</i> <i>Ангелики Папагеоргиу</i></p>	<p>THE EARLIEST MENTION OF STEFAN NEMANJA IN BYZANTINE SOURCES НАЈРАНИЈИ ПОМЕН СТЕФАНА НЕМАЊЕ У ВИЗАНТИЈСКИМ ИЗВОРИМА</p>	<p>39 – 48</p>
<p><i>Драган Војводић</i> <i>Dragan Vojvodić</i></p>	<p>ПУТЕВИ И ФАЗЕ УОБЛИЧАВАЊА СРЕДЊОВЕКОВНЕ ИКОНОГРАФИЈЕ СВЕТОГ САВЕ СРПСКОГ PATHS AND THE PHASES IN THE CREATION OF THE MEDIEVAL ICONOGRAPHY OF ST SAVA OF SERBIA</p>	<p>49 – 74</p>
<p><i>Graham Jones</i> <i>Грејем Џонс</i></p>	<p>SEAS, SAINTS, AND POLITICS: THE ROLE OF THE SUPERNATURAL IN STATE-BUILDING AND CULTURE-FORGING IN THE WORLD OF STEFAN NEMANJA МОРА, СВЕТИТЕЉИ И ПОЛИТИКА: УЛОГА НАДПРИРОДНОГ У СТВАРАЊУ ДРЖАВНОСТИ И КУЛТУРЕ У СВЕТУ СТЕФАНА НЕМАЊЕ</p>	<p>75 – 92</p>
<p><i>Аријадна Воронова</i> <i>Ариадна Воронова</i></p>	<p>АРХИТЕКТОНСКЕ ПАРАЛЕЛЕ У СРПСКИМ ЦРКВАМА У ДОБА СТЕФАНА НЕМАЊЕ И У РУСКИМ ЦРКВАМА У ДОБА КНЕЗОВА АНДРЕЈА БОГОЉУПСКОГ И ВСЕВОЛОДА III АРХИТЕКТУРНЫЕ ПАРАЛЛЕЛИ В СЕРБСКИХ ХРАМАХ ЭПОХИ СТЕФАНА НЕМАНИ И В РУССКИХ ХРАМАХ ЭПОХИ КНЯЗЕЙ АНДРЕЯ БОГОЛЮБСКОГО И ВСЕВОЛОДА III</p>	<p>93 – 110</p>
<p><i>Миша Ракоција</i> <i>Miša Rakocija</i></p>	<p>МОТИВИ ИЗ СВАКОДНЕВНОГ ЖИВОТА НИША НА ФРЕСКАМА СТАРОХРИШЋАНСКИХ ГРОБНИЦА - ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ НИШКЕ СЛИКАРСКЕ РАДИОНИЦЕ MOTIVES OF EVERYDAY LIFE OF NIŠ IN THE EARLY CHRISTIAN TOMBS -A CONTRIBUTION TO THE EXAMINATION OF THE ARTIST’S WORKSHOP IN NIŠ</p>	<p>111 – 130</p>
<p><i>Vania Popova</i> <i>Вања Попова</i></p>	<p>THE MARTYRIUM UNDER THE BASILICA OF SAINT SOFIA IN SERDICA AND ITS PAVEMENTS МАРТИРИЈУМ И ПАТОС ИЗНАД БАЗИЛИКЕ СВЕТЕ СОФИЈЕ У СЕРДИЦИ</p>	<p>131 – 150</p>
<p><i>Љијана Борисова - Кацарова</i> <i>Илијана Борисова - Кацарова</i></p>	<p>A NEWFOUND LATE ROMAN MOSAIC FROM SERDICA НОВООТКРИВЕНИ ПОЗНОРИМСКИ МОЗАИК ИЗ СЕРДИКЕ</p>	<p>151 – 160</p>
<p><i>Svetla Petrova</i> <i>Светла Петрова</i></p>	<p>THE EARLY CHRISTIAN BASILICAS IN THE URBAN PLANNING OF PARTHICOPOLIS РАНОХРИШЋАНСКЕ БАЗИЛИКЕ И ЊИХОВО МЕСТО У УРБАНОМ ПЛАНИРАЊУ ПАРТИКОПОЛИСА</p>	<p>161 – 184</p>

<i>Zdravko Dimitrov</i>	RESUMPTION OF THE REGULAR ARCHEOLOGICAL EXCAVATIONS OF RATIARIA – NEW DATA, PROBLEMS AND PROSPECTS OF THE STUDIES IN EARLY BYZANTINE ERA	
<i>Здравко Димитров</i>	НАСТАВАК РЕДОВНИХ АРХЕОЛОШКИХ ИСКОПАВАЊА ЛОКАЛИТЕТА РАТИАРИА – НОВИ ПОДАЦИ, ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВЕ СТУДИЈА РАНОВИЗАНТИЈСКОГ ПЕРИОДА	185 – 196
<i>Alen Miletić</i>	PRILOZI O RANOKRŠĆANSKOJ IKONOGRFIJI CRKVE SV. MARIJE UNUTAR GRADA FAROSA	
<i>Alen Miletić</i>	ANNEXES ABOUT EARLY CHRISTIAN ICONOGRAPHY OF VIRGIN MARY CHURCH WITHIN THE CITY OF FAROS	197 – 210
<i>Душан Рашковић</i>	ОЛОВНЕ ПЛОМБЕ РИМСКОГ НАСЕЉА PRAESIDIUM POMPEI	
<i>Dušan Rašković</i>	BLEIPLOMBEN DER RÖMISCHEN ANSIEDLUNG PRAESIDIUM POMPEI	211 – 220
<i>Snežana Filipova</i>	THE EARLY CHRISTIAN FRAGMENTED WOODEN RELIEF FROM THE SITE BARGALA NEAR ŠTIP	
<i>Снежана Филипова</i>	РАНОХРИШЋАНСКИ ФРАГМЕНТИ ДРВЕНОГ РЕЉЕФА ИЗ БАРГАЛЕ КОД ШТИПА	221 – 236
<i>Konstantinos T. Raptis</i>	SEEKING THE MARKETPLACES OF BYZANTINE THESSALONIKE	
<i>Константинос Т. Раптис</i>	ТРАГАЊЕ ЗА ТРГОВАЧКИМ МЕСТИМА ВИЗАНТИЈСКОГ СОЈУНА	237 – 250
<i>Миодраг Марковић</i>	О ПОРЕКЛУ ВОЈНИЧКЕ ТИТУЛЕ СВЕТОГ ДИМИТРИЈА НА ПРЕСТОНОЈ ИКОНИ ИЗ МАРКОВОГ МАНАСТИРА	
<i>Miodrag Marković</i>	THE ORIGIN OF THE UNUSUAL TITLE OF ST DEMETRIOS WRITTEN ON AN ICON FROM THE MONASTERY OF KING MARKO	251 – 260
<i>Eirini Panou</i>	ΑΡΟСΥΡΗΝΑΛ GENEALOGY IN FOURTEENTH - CENTURY SERBIA	
<i>Ирину Пану</i>	ΑΠΟΚΡΙΦΗΝΑ GЕНЕΑΛΟΓΙЈА У СРБИЈИ ЧЕТРНАЕСТОГ ВЕКА	261 – 270
<i>Dimitrios Liakos</i>	RECENT INFORMATION ABOUT THE BUILDING HISTORY IN THE ST PAUL'S MONASTERY, MT ATHOS THE CONTRIBUTION OF A SMALL SCALE EXCAVATION	
<i>Димитрио Лиакос</i>	НОВА САЗНАЊА О ГРАДИТЕЉСКИМ АКТИВНОСТИМА У МАНАСТИРУ СВЕТОГ ПАВЛА НА АТОСУ И ДОПРИНОС ЗАПОЧЕТИХ АРХЕОЛОШКИХ ИСПИТИВАЊА	271 – 286
<i>Branislav Cvetković</i>	NIMBI IN THE LATE BYZANTINE ART: A REASSESSMENT	
<i>Бранислав Цветковић</i>	ЈОШ ЈЕДНОМ О НИМБОВИМА У ПОЗНОВИЗАНТИЈСКОЈ УМЕТНОСТИ	287 – 300
<i>Загорка Расолкоска-Николовска</i>	ЦРКВАТА СВЕТИ ГЕОРГИ КАЈ ГОРНИ КОЗЈАК, ШТИПСКО (МАКЕДОНИЈА)	
<i>Zagorka Rasolkoska-Nikolovska</i>	THE OLDEST FRESCOS IN THE CHURCH OF ST. GEORGE AT GORNI KOZJAK IN THE VICINITY OF ŠTIP	301 – 314

<i>Rosa Damiko Сања Пајић</i>	ФРЕСКА БОГОРОДИЦЕ СА ХРИСТОМ ХРАНИТЕЉЕМ У ПРИЗРЕНУ И ПИЗАНСКЕ МАДОНЕ: ДОПРИНОС КУЛТУРНИМ ВЕЗАМА ИЗМЕЂУ ИСТОКА И ЗАПАДА ТОКОМ 13. ВЕКА LA MADONNA COL CRISTO NUTRITORE AFFR- ESCATA A PRIZREN E LE MADONNE PISANE: CONTRIBUTO AGLI SCAMBI CULTURALI FRA ORIENTE E OCCIDENTE NEL CORSO DEL XIII SECOLO	315 – 328
<i>Anđela Đ. Gavrilović</i>	ON THE PARABLE OF THE RICH FOOL AND THE REASONS FOR ITS DEPICTION IN THE EXONARTHEX OF THE MONASTERY OF СОРОЌАНИ	
<i>Анђела Ђ. Гавриловић</i>	О ФРЕСЦИ ПАРАБОЛА О БЕЗУМНОМ БОГАТАШУ И РАЗЛОЗИМА ЊЕНОГ СЛИКАЊА У СПОЉАШЊОЈ ПРИПРАТИ СОПОЊАНА	329 – 340
<i>Ιωάννης Σίσσιου</i>	ΟΙ ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΑΓΙΩΝ ΣΤΟ ΝΑΟ ΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΖΕΥΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	
<i>Иоаннис Сиссиу</i>	ПОЈЕДИНАЧНЕ ФИГУРЕ СВЕТИТЕЉА У НАОСУ БОГОРОДИЦЕ У ЗЕВГОСТАСИОН, ΚΑΣΤΟΡΙΑ	341 – 366
<i>Μαρινα Οδак Михаиловић</i>	НА ПОДОБИЈЕ СВЕТОМ ДИМИТРИЈУ: ПРЕДСТАВА ВЛАДАРА СА МАЧЕМ НА НОВЦУ КРАЉА И ЦАРА ДУШАНА	
<i>Marina Odak Mihailović</i>	IN THE IMAGE OF SAINT DEMETRIUS OF THESSALONIKI: REPRESENTATION OF A RULER WITH A SWORD ON THE COINS OF KING AND EMPEROR DUŠAN	367 – 380
<i>Jeanne Devoge</i>	ROMPRE LA TRADITION ICONOGRAPHIQUE? LA POSITION DU PARISINUS GRAECUS 135 (BIBLIOTHEQUE NATIONALE DE FRANCE) AU SEIN DE L'EVOLUTION DE L'ICONOGRAPHIE DES LIVRES DE JOB ILLUSTRÉS BYZANTINS	
<i>Жан Девож</i>	ПРЕКИД ИКОНОГРАФСКЕ ТРАДИЦИЈЕ? МЕСТО PARISINUS GRAECUS 135 (ФРАНЦУСКА НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА) У РАЗВОЈУ ВИЗАНТИЈСКЕ КЊИЖНЕ ИЛУМИНАЦИЈЕ КЊИГА ЈОВА	381 – 390
<i>Jasmina S. Ćirić</i>	«THROUGH THE LABYRINTH»: THE REPRESENTATION OF THE MAZE IN RESAVA MONASTERY. PATRISTIC SOURCES AND CONSTANTINOPOLITAN INFLUENCES	
<i>Јасмина С. Ћирић</i>	„КРОЗ ЛАВИРИНТ“: ПРЕДСТАВА ЗАМРШЕНОГ ПРОЛАЗА У МАНАСТИРУ РЕСАВА, ПАТРИСТИЧКИ ИЗВОРИ И ЦАРИГРАДСКИ УТИЦАЈИ	391 – 400
<i>Cornel Tatai-Baltă Anca Elisabeta Tatay</i>	REPRESENTATION OF THE SUNDAY OF ALL SAINTS IN THE ROMANIAN ICONS ON WOOD, BOOK XYLOGRAPHS AND ICONS ON GLASS (16 TH -19 TH CENTURIES)	
<i>Корнел Татаи-Балта Анка Елизабета Татај</i>	ПРЕДСТАВЕ НЕДЕЉЕ СВИХ СВЕТИХ НА РУМУНСКИМ ИКОНАМА СЛИКАНИМ НА ДРВЕТУ И СТАКЛУ И КЊИЖНИМ ДРВОРЕЗИМА (ОД 16. ДО 19.ВЕКА)	401 – 412

<i>Сашо Цветковски</i>	<i>VITA CONSTANTINI</i> У ЖИВОПИСУ БРАЋЕ КОНСТАНТИНА И АТАНАСА ЗОГРАФА ИЗ КОРЧЕ	
<i>Sašo Cvetkovski</i>	THE HAGIOGRAPHICAL CYCLE AT THE WALL PAINTINGS OF THE BROTHERS CONSTANTINE AND ATHANAS FROM KORČE	413 – 424
<i>Смиљка Габелић</i>	ИКОНОСТАСНИ КРСТ ИЗ ЦРКВЕ СВ. НИКОЛЕ У ЧЕЛОПЕКУ	
<i>Smiljka Gabelić</i>	THE ICONOSTASIS CROSS FROM THE CHURCH OF ST NICHOLAS AT ČELOPEK	425 – 436
<i>Љиљана Шево</i>	ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА У ТРАВНИКУ И ЊЕН ИКОНОСТАС	
<i>Ljiljana Ševo</i>	ORTHODOX CHURCH IN TRAVNIK AND ITS ICONOSTASIS	437 – 452
<i>Szilveszter Terdik</i>	ICONS OF THE ICONOSTASIS OF THE FORMER GREEK CATHOLIC CHURCH OF NAGYVÁRAD/ ORADEA (VELIKI VARADIN)	
<i>Силвестер Тердик</i>	О ИКОНАМА ИКОНОСТАСА НЕКАДАШЊЕГ УНИЈАТСКОГ ХРАМА У ВЕЛИКОМ ВАРАДИНУ	453 – 464
<i>Ксенија Голуб</i>	ПАМЯТНИКИ СЛАВЯНСКОЙ КНИЖНОСТИ В КУЛЬТУРНОМ НАСЛЕДИИ ГРЕКОКАТОЛИЧЕСКОЙ ЦЕРКВИ В ВЕНГРИИ	
<i>Ксенија Голуб</i>	СТАРЕ ЦРКВЕНОСЛОВЕНСКЕ КЊИГЕ У КУЛТУРНОМ НАСЛЕЂУ УНИЈАТА (ГРКОКАТОЛИКА) У МАЂАРСКОЈ	465 – 476
<i>Miguel P. Sancho Gómez</i>	CONSTANTINE, CONSTANS AND THE <i>COMES REI MILITARIS</i> (306-350)	
<i>Мигел П. Санчо Гомез</i>	КОНСТАНТИН, КОНСТАНС И <i>COMES REI MILITARIS</i> (306-350)	477 – 488
<i>Анте Шкегро</i>	ONE FRANCISCAN AND HIS EPITAPH	
<i>Анте Шкегро</i>	JEDAN FRATAR I NJEGOVI NATPIS	489 – 506
<i>Ана Рашковић</i>	ТРОПАР СВЕТОМ СИМЕОНУ МИРОТОЧИВОМ ИЗ НЕУМСКОГ СТИХИРАРА КИР-БЕЛ 586/843 У КОНТЕКСТУ НОВООТКРИВЕНИХ РУСКИХ РУКОПИСА XV-XVII ВЕКА	
<i>Ана Рашковић</i>	TROPARION TO ST. SIMEON MYRRH- STREAMING FROM NEUMATIC STICHERARION KIR-BEL 586/843 IN THE CONTEXT OF THE NEWLY DISCOVERED RUSSIAN MANUSCRIPTS FROM THE 15 TH TO THE 17 TH CENTURY	507 – 522
<i>Свештеник Александар Стаменковић</i>	УЧЕШЋЕ ЛАИКА У ИЗБОРУ КЛИРИКА У ВИЗАНТИЈСКОМ ЦАРСТВУ ОД IV-VIII ВЕКА	
<i>Priest Aleksandar Stamenković</i>	PARTICIPATION OF LAITY IN ELECTIONS OF CLERGYMAN IN BYZANTINE EMPIRE FROM 4 TH - 8 TH CENTURY	523 – 534
ПРИКАЗИ	МИША РАКОЦИЈА, МАНАСТИРИ И ЦРКВЕ ЈУЖНЕ И ИСТОЧНЕ СРБИЈЕ, НИШ 2013	535 – 540
<i>Јасмина С. Ђурић</i>		
<i>Јасмина С. Ђурић</i>	35. СИМПОЗИЈУМ ВИЗАНТИЈСКЕ И ПОСТВИЗАНТИЈСКЕ УМЕТНОСТИ И АРХЕОЛОГИЈЕ, Друштво за хришћанску археологију, 23- 26. април 2015, Атина	541 - 544
IN MEMORIAM	<i>Цоня Дражева</i>	545 – 546
IN MEMORIAM	<i>Миодраг Јовановић</i>	547 – 550

Ниш, Гробница са сидром, Константинов монограм, цртеж арх. М. Диманић
Niš, Crypt with an anchor, Constantine's monogram, drawing arch. M. Dimanić

**С благословом
Његове Светости
Патријарха српског Господина Иринеја**

**With the blessing of
His Holiness Patriarch Irinej
of Serbia**